وتانشىلدىق سۇيىسپەنشىلىك كۇرەسكەرلەر

شەكارانى كۇزەتكەن، شەكارانى قورعاعان ”پامير قىرانى“

ــــ قاشقار ايماعى حونجىراپتاعى شەكارا قورعاۋشى لاچين بايەكە جونىندە

لاچين بايەكە حونجىراپ شەكارا قورعانىس لياندىاعى مىندەتتى شارلاۋعا جول باستاۋشى. 70 جىلدان بەرى لاچين بايەكە وتباسىنداعى اتادان نەمەرەگە دەيىنگى ءۇش ۇرپاقتىڭ ىزدەرى پامير ءۇستىرتى شەكارا قورعانىس لەنياسىنداعى بارلىق ساي - سالادا، وزەن اڭعارلارىندا قالدى، ءاربىر شەكارا بەلگىسىن قورعادى، ولار ءۇن - ءتۇنسىز ۇلەس قوسۋعا پەيىل بولىپ، وتانىڭ شەكارا قورعانىسى حاۋىپسىزدىگى ءۇشىن مىندەتتى شارلاۋدى تاباندىلىقپەن جۇرگىزدى. ولاردىڭ ءوز سوزدەرىمەن ايتقاندا، ”شەكارا قورعانىس بولىمىندەگى كوماندير - جاۋىنگەرلەر كۇنى - ءتۇنى شەكارا لەنياسىن شارلاپ، وتانىڭ شەكارا وتكەلىنىڭ تىنىشتىعىن ساقتادى، مالشىلاردىڭ تىنىش ءومىر، شات - شادىمان تىرشىلىك كەشۋىنە مۇمكىندىك جاسادى، مەنىڭ شەكارا قورعانىسى كوماندير - جاۋىنگەرلەرىنە جول باستاۋىم تەك شەكاراداعى حالىقتىڭ ىستىققا ءتيىستى ءىسى عانا“.

2004 - جىلى 1 - ايدا لاچين حونجىراپ شەكارا قورعانىس ليانىنداعى كوماندير - جاۋىنگەرلەرگە مىندەتتى شارلاۋعا جول باستاۋشى بولادى، شەكارا قورعانىس كوماندير - جاۋىنگەرلەرى جانە جەرگىلىكتى مالشىلار ونى بۇلت ۇستىندە شەكارانى كۇزەتكەن، شەكارانى قورعاعان ”پامير قىرانى“ دەپ اتادى.

شەكارانى قورعاۋدىڭ

ۇتىلامالى تاياقشاسىن قولىنا الدى

پامير ۇستىرتىندەگى تاشقورعان تاجىك اۆتونوميالى اۋدانى شەكارا اۋدان، بۇل اۋداندا حونجىراپتا وتتەگىنىڭ مولشەرى جازىق ءوڭىردىڭ جارتىسىنا دا جەتپەيدى، جەل كۇشى جىل بويى 7 بالدان جوعارى، ەڭ تومەنگى تەمپەراتۋراسى نولدەن تومەن 40 سەلسي گرادۋستان تومەن بولادى.

1949 - جىلى 12 - ايدا حونجىراپ شەكارا قورعانىس ليانى رەسمي قۇرىلعاندا، لاچيننىڭ اتاسى كايدىبەگ شەكارا قورعانىس كوماندير - جاۋىنگەرلەرىنە مىندەتتى جول باستاۋشى بولادى. 1972 - جىلى 8 - ايدا كايدىبەگ قارتايىپ، ءجۇرىس - تۇرىسى قيىندايدى دا، مىندەتتى جول باستاۋشىنىڭ ”ۇتىلامالى تاياقشاسىن“ 20 جاستاعى ۇلى بايەكەگە تاپسىرىپ بەرەدى. وسىدان كەيىنگى 30 نەشە جىلدا بايەكە جىلدار بويى شەكارا قورعانىس كوماندير - جاۋىنگەرلەرىمەن بىرگە پامير ۇستىرتىنەن قاراقورىم تاۋى سىلەمىنە دەيىنگى جۇڭگو - پاكىستان شەكاراسىنداعى مۇز شوقىلاردى، قارلى تاۋلاردى شارلايدى. 2004 - جىلى بايەكە دەنە قۋاتى السىرەپ، جول باستاۋشى بولۋ قىزمەتىن ەندىگارى جالعاستىرا المايدى، لاچين اكەسى بايەكەنىڭ قولىنان شەكارا قورعاۋدىڭ ”ۇتىلامالى تاياقشاسىن“ جالعاپ الادى.

شەكارا قورعانىسى جاۋىنگەرلەرىنىڭ

جاقسى جول باستاۋشىسى

شارلاۋ بارىسىندا، لاچين تاجىريبەسىمەن شەكارا قورعانىس كوماندير - جاۋىنگەرلەرىن سان مارتە قاتەردەن امان الىپ قالعان ەدى. لاچين تۇڭعىش رەت ءوزى جالعىز شارلاۋ بولىمشە اترەتىن باستاپ ۋفۋلاڭگوۋ ساينىن شارلاۋعا شىعادى، شارلاۋدىڭ ءبىرىنشى كۇنى قوسىن قارلى بورانعا تاپ بولادى، تۇندە كوپشىلىك سايدى پانالاپ دەمالۋعا تۇرا كەلەدى. كوماندير لار مەن جاۋىنگەرلەردىڭ توڭىپ بۇرسەكتەگەنىن كورگەن لاچين كوپشىلىككە اكەسى بايەكەدەن ۇيرەنگەن، قوداستىڭ دەنەسىمەن جىلىنۋ ءادىسىن قولدانادى. ول 15 قوداستى ءبىر جەرگە جيناپ، قالىڭ ”قابىرعا“ جاسايدى، كوماندير لار مەن جاۋىنگەرلەر قوداستىڭ دەنەسىنە جاقىنداپ، قارلى بوراننان ىقتاۋمەن بىرگە دەنەلەرىن جىلىتادى، وسىلايشا كوماندير لار مەن جاۋىنگەرلەر ءبىر ءتۇندى امان - ەسەن وتكىزەدى.

شارلاۋدىڭ ەكىنشى كۇنى الدىڭعى جىلى لاچيننىڭ اكەسى قويعان بەلگىلەر تاۋ بەتكەيلەرىنىڭ كوشۋى سەبەبىنەن جوعالىپ كەتكەندىكتەن، قوسىن امالسىزدان ايالدايدى. ”الدىمىز قيا بەت، قالاي جۇرەمىز“ دەيدى اعا جاۋىنگەر پۋ حماۋ الاڭداپ. ”قانشا قيىن، قانشا قاتەرلى بولسا دا، سىزدەردى باستاپ وتەمىن، الاڭسىز بولىڭىزدار!“ - دەيدى لاچين. بەتكەيدەن ۇساق تاستار توقتاۋسىز دومالاۋدا، لاچين قاتەرگە قاراماي قيالارعا جارماسا ءجۇرىپ شىعىپ جول ىزدەيدى. كەنەت دومالاعان تاس لاچيننىڭ شەكەسىن جارىپ قانىن ساۋ ەتكىزەدى. كوماندير لار مەن جاۋىنگەرلەر سان رەت وعان قايت دەگەندە، لاچين: ”بۇل مىندەت، ءسوزسىز، ورىنداۋىم كەرەك!“ دەيدى. ول جاراقاتىنىڭ قاتتى اۋىرعانىنا شىداي ءجۇرىپ، 2 ساعات جول ءجۇرىپ، اقىرى ءبىرشاما حاۋىپسىز ءبىر تاۋ جولىن تاۋىپ، كوماندير لار مەن جاۋىنگەرلەردى ءساتتى باستاپ وتەدى.

ۇلەس قوسۋعا پەيىل

شەكارا قورعاۋشىسى

شەكارا قورعانىسى ليانىنداعى كوماندير لار مەن جاۋىنگەرلەر ۇزدىكسىز جاڭالانۋدا، لاچين وتباسىنىڭ اتادان نەمەرەگە دەيىنگى ءۇش ۇرپاق شەكارا قورعاۋشىلارى پامير ءۇستىرتىن، حونجىراپتى باستان - اياق تابجىلماي قورعاپ كەلەدى. 2003 - جىلى لاچين قوسىنان قايتقان سوڭ، ۇيىنە قايتىپ مال باعادى، 2004 - جىلى پارتياعا مۇشە بولادى، قازىر ول ايەلىمەن، 8 جاسار قىزى جانە 6 جاسار ۇلىمەن بىرگە تاۋداعى مالشىلىق وڭىردە تۇرادى. 2004 - جىلدان قازىرگە دەيىن لاچين شەكارا قورعانىس كوماندير - جاۋىنگەرلەرىنە جول باستاۋشى بولعانىنا 15 جىلدىڭ ءجۇزى بولدى.

شەكارا قورعانىسى كوماندير - جاۋىنگەرلەرىنە جول باستاۋشى بولعاننان باستاپ، ليان - دۇي ءار جولى شارلاۋ قىزمەتىن ۇيىمداستىرسا بولدى لاچين ەڭ الدىمەن جەتىپ، ليان - دۇيدەگى كوماندير - جاۋىنگەرلەرمەن بىرگە شارلاۋ مىندەتىن ورىندايدى. كوپ جىلدىق شارلاۋ بارىسىندا، لاچيننىڭ ۇيىندەگى 10 قوداس شارلاۋ جولىندا ىلگەرىندى - كەيىندى بولدىرىپ ولەدى، 9 قوداس قۇلاپ مەرتىگىپ، جۇمىسقا جاراماي قالادى، ءبىراق ونىڭ ءۇيى ەشقانداي تولەماقى المايدى. لاچين: ”قازىر ۇيىمدە قوسىننىڭ شارلاۋىنا پايدالانىلاتىن ءبىر عانا قوداس قالدى، ۇيدەگى 4 ەركەك تايىنشانى ۇيرەتۋدەمىن، 3 جىلدان سوڭ، ۇيدە 5 قوداس شارلاۋعا پايدالانۋعا جارايتىن بولادى“ دەيدى. بوران سوعىپ، قالىڭ قار جاۋىپ، سۋىق قانشا قاتتى بولسا دا لاچين ۇيىندەگى قوداستارىن جەتەكتەپ شىعىپ ۇيرەتىپ، كوماندير لار مەن جاۋىنگەرلەردىڭ قاجەتىنە دايىندايدى. ول تاعى ۇنەمى اكەسىنەن شارلاۋ جولىندا قانداي قيىنشىلىقتارعا ۇشىرايتىنىن، قالاي ساقتانۋعا بولاتىنى تۋرالى اقىل سۇراپ تۇرادى.

ءدال وسىنداي ”تىنىشتاس، تاعدىرلاس، جۇرەكتەس“ بولعان ارميا مەن حالىقتىڭ بالىق پەن سۋداي ەتەنە سۇيىسپەنشىلىگى وتانىمىزدىڭ باتىسىنداعى شەكارا وڭىرىندە مىزعىماس بولات قورعان ورناتتى!

اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارىن تاپقىرلاۋشىنىڭ باقىتتى ءومىرى

ــــ ساۋان اۋدانى قورىقسۋ قالاشىعىنىڭ ديقانى حان بو تۋرالى

باتىلدىقپەن امەريكا اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارى سەرىكتەستىگىنىڭ ونىمىنەن ”كەلتىپيان“ تاپتى؛ ءوزى ويلاپ تاپقان، وندىرگەن اۋىل شارۋاشىلىعى ماشيناسى جەرگىلىكتى جاعدايعا اناعۇرلىم ۇيلەسىپ، امەريكالىق اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارى ماماني ونى ”ءتالىم الۋعا ىزدەپ كەلدى“؛ شارۋاشىلىق قۇرىپ، تابىسقا جەتكەن سوڭ اۋىلداستارىن ۇمىتپاي، كوپشىلىكتى باستاپ بىرگە بايۋ جولىنا ءتۇستى. ول ــ حان بو، ساۋان اۋدانى قورىقسۋ قالاشىعىندا تۋىپ وسكەن ديقان.

تاپقىرلىق پاتەنتى بار

اۋىل شارۋاشىلىعى ماشيناسىنىڭ مامانى

1974 - جىلى تۋعان حان بو ورتا ەكىنشى مەكتەپتى تاۋىسقان سوڭ رەمونتشى بولدى، اۆتوموبيل تاسىمالىمەن دە اينالىستى... 2003 - جىلى سىرتتا كوپ جىل جۇرگەن ول اۋىلىنا قايتىپ، اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينا - قۇرالدارىن زەرتتەۋگە كىرىستى. 2008 - جىلى حان بو 2 ميلليون 400 مىڭ يۋان نەسيەمەن امەريكانىڭ ماقتا جيناۋ ماشيناسىن ساتىپ الىپ، ءوزىنىڭ اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارىن تاپقىرلاۋ جولىن باستادى. 2014 - جىلى حان بو ماقتا جيناۋ ماشيناسىندا ءورت ءسوندىرۋ قۇرىلعىسى جوق ەكەنىن بايقاپ، قايتا - قايتا وي جۇگىرتىپ، ماقتا جيناۋ ماشيناسى الا جۇرەتىن ءورت ءسوندىرۋ جۇيەسىن زەرتتەپ جاساپ، سىناق رەتىندە قولدانعان سوڭ ونىمدىلىگى ەرەكشە جاقسى بولىپ، سوڭىنان ماقتا جيناۋ ماشيناسىن وندىرەتىن زاۋودتاردىڭ ولشەمدى جوباسىنا اينالدى.

حان بو بىلاي دەيدى: ”مەن جايشىلىقتا بىردەڭەلەردى شۇقىلاعاندى ۇناتامىن، ماشينا جاساۋ، ەلەكترلەندىرۋ تۇرىندەگى كىتاپتاردى وقىعاندى جاقسى كورەمىن، بىرتە - بىرتە تاپقىرلىق جاساۋدى ۇناتىپ قالدىم“. زەرتتەۋ - اشۋ جانە جاڭالىق اشۋ حان بونىڭ جانە ونىڭ باستاماشىلىعىمەن قۇرىلعان اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارىنان قىزمەت وتەۋ كاسىپتىك سەلبەستىك كووپەراتيۆىنىڭ جەتىلۋىمەن ءارقاشان بىرگە ءجۇردى، 10 جىلدان بەرى حان بو مەن كووپەراتيۆ مۇشەلەرى ۇنەمى ناقتى جۇمىس ىستەۋ جاعدايىنا باعىتتاي وتىرىپ جاڭا تەحنيكا، جاڭا ءونىم زەرتتەپ اشتى، ءساتسىز بولسا قايتا باستان كەلدى، قانشا ماتەريال جۇمساعانىنىڭ ءوزى دە ناقتى ايتىپ بەرە المايدى.

حان بو ىلگەرىندى - كەيىندى زەرتتەپ اشقان ”كوتەرىلىپ - تۇسەتىن جىلجىمالى ماقتا شومەلەلەۋ ماشيناسى“ سياقتى 5 ءتۇرلى تاپقىرلىق پاتەنتى مىڭداعان، ون مىڭداعان وتباسىلارعا جەتتى. اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارىن وندىرەتىن كوپتەگەن زاۋودتار حان بونى ىزدەپ كەلىپ، ونىڭ پاتەنتتەرىن ساتىپ العىسى كەلگەنىمەن، ول تويتارىپ تاستادى. بۇلاردى زەرتتەپ اشۋداعى ماقساتىم اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارىن وندىرۋشى ديقاندارعا اناعۇرلىم كوپ ناقتى پايدا جانە قولايلىلىق جەتكىزۋ، - دەيدى ول.

اۋىلداستارىن ۇمىتپاعان

بايۋعا باستاۋشى

”جالعىز ادامنىڭ بايىعانى بايىعانى جاتپايدى، كوپشىلىك تۇگەل بايىسا عانا بايىعان ەسەپتەلەدى“. بۇل حان بونىڭ ۇنەمى اۋزىنان تاستامايتىن ءسوزى. 2011 - جىلى حان بو پارتياعا قابىلدانادى، ول يىعىمداعى جاۋاپكەرشىلىك ءتىپتى دە اۋىرلاي ءتۇستى دەپ سەزىندى. ول جانىنداعى ماشينا بىلەتىن قىستاق تۇرعىندارىن سەلبەستىك كووپەراتيۆىنە تارتىپ، ولارعا اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارىنىڭ تەحنيكا - ونەرىن تەگىن ۇيرەتتى. قازىرگە دەيىن سەلبەستىك كووپەراتيۆى 80نەن استام ادامنىڭ جۇمىستانۋىن شەشىپ، ءار ادام ورتاشا ەسەپپەن جىلىنا 40 ــ 50 مىڭ يۋان كىرىس تاۋىپ وتىر.

السى - جۋىقتا تانىمال ىسكەر ادام بولعاندىقتان، حان بونىڭ اۋىلدا كوپتەگەن ”جانكۇيەرلەرى“ بار. 2018 - جىلى حان بو قورىقسۋ قالاشىعى سۇڭگىگۇڭ قىستاعىندا باستاماشى بولىپ حۇڭجي جەر جارنا سەلبەستىك كووپەراتيۆىن قۇرىپ، سول جەردەگى 240تان استام ديقاندى كووپەراتيۆكە قاتىناسۋعا تارتىپ، جيىنى 6000 مۋدان استام جەر شارۋاشىلىق جۇرگىزۋگە ارناپ جارناعا سىندىرىلىپ، سول جىلى مۋىنان ورتاشا ەسەپپەن 1000 يۋاننان ارتىق پايدا ءبولىسىن الۋ جۇزەگە استى. سەلبەستىك كووپەراتيۆى بۇكىل اۋدان كولەمىندە تەڭ يگىلىكتەنۋ تۇزىمىندەگى دالمە - ءدال اۋىل شارۋاشىلىعىن 34 مىڭ جەردە تۇيىندە سىناق ەتىپ، بۇدان 481 وتباسى پايدا كوردى.

حان بو بىلاي دەيدى: ”مەنىڭ ەڭ باقىتتى سەزىنەتىنىم، كووپەراتيۆ مۇشەلەرىنە پايدا ءبولىسىن تاراتۋ، قولما - قول اقشانى ۇستەلدىڭ ۇستىنە ءۇيىپ قويىپ، كوپشىلىك شات مەرەيمەن سەن نەشە ون مىڭ، ول نەشە ون مىڭ الدى دەگەن كەزى. كوپشىلىكتىڭ جۇزىندەگى كۇلكىنى كورگەندە، جەتىستىككە جەتۋ سەزىمى مەن تابىس سەزىمى بويىمدى بيلەي جونەلەدى، كوپشىلىكتىڭ مەنەن كۇتەتىن ءۇمىتى جانە مەنى شابىتتاندىرۋى ماعان وسى ىستەردى ويداعىداي ىستەيتىن اناعۇرلىم كۇشتى قوزعاۋشى كۇش سىيلايدى“.

دامۋ وي جەلىسى العا وزعان

جەتەكشى

حان بونىڭ دامۋ وي جەلىسى العا وزعان، 2016 - جىلى 3 - ايدا ول ساۋان اۋدانىنداعى شينيە، تيەنيۋ، كاڭۋاڭ سىندى 3 اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارى سەلبەستىك كووپەراتيۆىمەن جانە شۋاڭچۋان، رۋيشياڭ سىندى 2 اۋىل شارۋاشىلىعى سەلبەستىك كووپەراتيۆىمەن بىرلەسىپ، بىرلەسكەن كووپەراتيۆ قۇرىپ، ۇجىمداسىپ بازار اشىپ، ىلگەرىندى - كەيىندى 20 ميلليون يۋاننان استام اقشامەن اسا زور قۋاتتىق تراكتور، يوندىق ءدارى بۇرىككىش ماشينا، ماقتا جيناۋ - تايلاۋ ماشيناسى، زەردەلى دالمە - ءدال تىڭايتقىش بەرۋ ماشيناسى جانە جاساندى سەرىك جول نۇسقاۋىمەن اۆتوماتتى جۇرگىزۋ جۇيەسى سياقتى زەردەلەنگەن، ينفورماتسيالانعان اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينا - جابدىقتارىن ساتىپ الىپ، بۇكىل شينجياڭداعى اقتاڭداقتى تولتىردى.

جاساندى سەرىكتىك جول نۇسقاۋىمەن دالمە - ءدال جۇمىس ىستەۋگە سۇيەنىپ، حان بونىڭ اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارى سەلبەستىك كووپەراتيۆى بىرلەسكەن كووپەراتيۆى 2019 - جىلى ماقتا ەگۋ قىزمەتىن وتە تەز ورىندادى. سونىمەن بىرگە، بىرلەسكەن كووپەراتيۆ بارلىق تۇقىم سەپكىش ماشينا - قۇرالدارىنا جالپى بارىستىق باقىلاۋ - مەڭگەرۋ جۇيەسىن ورناتتى، قولدانۋشى ۇيىندە وتىرىپ تەلەفونىمەن ەگۋ جۇمىستارىنىڭ تۇتاس بارىسىن ناقتى ۋاقىتتا باقىلاپ - باسقارا الاتىن بولدى، بۇل ەگىس جۇمىسىنىڭ ساپاسىنا كەپىلدىك ەتتى. حان بو ماقتانىشپەن بىلاي دەيدى: ”ءبىزدىڭ جۇمىس ساپامىز، جۇمىس تىندىراتىن اۋماعىمىز، جۇمىس ىستەۋ جىلدامدىعىمىز بەن ونىمدىلىگىمىز تۇگەلدەي ەرەكشە جوعارى، ماڭىزدىسى، جۇمىس ساپامىز جوعارى، ارالىق تاستاپ كەتۋ، قاباتتاپ كەتۋ، جەردى اق تاستاپ كەتۋ جايتى بولمايدى، ءسويتىپ، بۇرىن باس اۋىرتاتىن ماسەلەلەردى شەشتىك“.

وسى زامانعى اۋىل شارۋاشىلىعى دامۋىنداعى قورشاعان ورتانى قورعاۋ، جەردىڭ شەگەندەنۋى سياقتى ماسەلەلەرگە مەڭزەس، حان بو دا ۇزاق بولاشاقتى ويلادى ءارى ونى ارەكەتكە اينالدىردى. 2018 - جىلى ونىڭ سەلبەستىك كووپەراتيۆى بۇكىل اۋداندا 500 مىڭ مۋدان استام ەگىستىك جەردەگى تەرەڭ قوپسىتۋ، تەرەڭ ەگۋ مىندەتىن ۇستىنە الدى. ول قالدىق جارعاقتى جيناپ الۋ جابدىعىن جاقسارتىپ، جيناپ العان قالدىق جارعاقتاردى تىكەلەي وڭدەپ تۇيىرشىككە اينالدىرىپ، زاۋودقا جىبەرىپ تامشىلاتىپ سۋارۋ قۇبىرى ەتىپ جاساپ، اق ءتۇستى بىلعانىشتى ءونىمدى ازايتتى.

بۇدان كەيىنگى دامۋعا حان بو نىق سەنىم ارتىپ وتىر. ول تۇقىم تاڭداۋ، تۇقىم ەگۋ، اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارىنان قىزمەت وتەۋدەن جيناۋ، وڭدەۋگە دەيىنگى اۋىل شارۋاشىلىعى ءوندىرىسىنىڭ اينالالى تىزبەگىن ورناتىپ، قازىرگى ەگىس اتىزدارىندا وزىندىك قۇندى تومەندەتۋدىڭ مۇمكىندىگى قالماۋ سياقتى ”قيىن، كۇردەلى اۋرۋلار“دىڭ ەمىن تابۋدى زەرتتەپ، قالىڭ ديقاندارعا كىرىستى ارتتىرۋدىڭ جاڭا ءتۇيىنىن جاراتىپ بەرۋگە قۇلشىنۋدا.

ۇلتتىك گۇلدەنۋى جولىندا . ەرجۇرەك قۇرباندار شەجىرەسى

جاڭ دىشان: ەشتەڭەدەن تايىنباي ۇرىككەن اتتى تىزگىندەدى

شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 7 - ايدىڭ 19 - كۇنى حاربيننەن بەرگەن حابارى (ءتىلشى ۋاڭ جۇنباۋ). حاربين قالالىق قوعام حاۋىپسىزدىگى مەكەمەسىنىڭ قۇربانداردى ەسكە الۋ ءۇشىن جاساعان ءبىر بەينە كەسكىن قىسقا فيلمىندە جاڭ دىشان قۇرباننىڭ حيكاياسى نازاردى اۋداردى. 1954 - جىلى ول قاتىناس ءتارتىبىن ساقتاپ جۇرگەن شاقتا باتىرلىقپەن ۇرىككەن اتتى تىزگىندەيمىن دەگەندە، ات اربا باسىپ كەتىپ داڭقپەن قۇربان بولادى، سول جىلى نەبارى 21 جاستا بولاتىن.

جاڭ دىشان، ەر، 1933 - جىلى دۇنيەگە كەلگەن، بۇرىنعى مەكەنى سۇڭجياڭ ولكەسى اچىڭ اۋدانى شيڭفاڭ قىستاعىنان، كوممۋنيستىك جاستار وداعىنىڭ مۇشەسى، جوعارى باستاۋىش مەكتەپ مادەنيەت ساۋياسىنا يە، كەدەي وتباسىندا دۇنيەگە كەلگەن، 1953 - جىلى 8 - ايدا قوعام حاۋىپسىزدىگى قىزمەتىنە قاتىناسىپ، حاربين قالالىق قوعام حاۋىپسىزدىگى مەكەمەسى قاتىناس ۇلكەن اترەتى نانگاڭ بولىمشە اترەتى سىرتقى قىزمەت حالىق ساقشىسى بولادى.

1954 - جىلى 6 - ايدىڭ 7 - كۇنى تۇستەن كەيىن جاڭ دىشان حاربين قالاسى شيداجياۋ كوپىرىندە مىندەت وتەيدى. ساعات 15 مولشەرىندە ول ءبىر رازىنكە دوڭگەلەكتى ات ارباسىنىڭ شىعىستان باتىسقا قاراي قۇيعىتىپ كەلە جاتقانىن، اربادا تيەلگەن زات بولسادا، ارباكەش جوق ەكەنىن بايقايدى. وسى قاس پەن كوزدىڭ اراسىندا، ول ارباعا قاراي قارسى جۇگىرىپ بارا جاتىپ، توڭىرەكتەگى جۇرتشىلىققا ”ات ۇرىكتى! تەز قاشىڭدار!“ دەپ ايعاي سالادى.

ول قاسىنداعى ءبىر ارباكەشتىڭ قولىنان بيشىكتى جۇلىپ الىپ قارسى كەلە جاتقان ۇرىككەن اتقا قاراي قاتتى ءۇيىرىپ - ءۇيىرىپ قالادى، ۇرىككەن ات مۇنان تايساعاندى قويىپ، كىسىنەپ ادامدار شوعىرىنا قاراي اعىزا جونەلەدى.

قىسىلتاياڭ شاقتا، جاڭ دىشان كەۋدە كەرە الغا شىعىپ، ۇرىككەن اتتىڭ تىزگىنىنەن قوس قولداي ۇستاي الىپ تىزگىندەمەكشى بولادى، كۇتپەگەن جەردەن قۇيعىتا شاۋىپ كەلگەن ۇرىككەن ات سوعىپ جىعىپ، شەكەسىنە تەۋىپ كەتەدى، ارباسىنىڭ دوڭگەلەگى قول موينىنان جانشىپ وتە شىعادى. ەڭ سوڭىندا جانە ءبىر ارباكەشتىڭ كومەگىمەن ۇرىككەن ات اقىرى تىزگىندەلەدى.

ونىڭ ايعاي سالۋىمەن جۇرتشىلىق بىتىراي قاشقاندىقتان جارالانۋ، ولىم - ءجىتىم جاعدايى تۋىلمايدى. ءبىراق كوپشىلىك قايتا كەلىپ قۇتقارۋعا كىرىسكەن شاقتا ونىڭ قىپ - قىزىل قانى جول بەتىن بوياپ كەتكەن ەدى، شيپاحاناعا اپارا جاتقان جولدا ونىڭ جۇرەك سوعۋى توقتايدى.

حاربين قالالىق قوعام حاۋىپسىزدىگى مەكەمەسى جاڭ دىشانعا ازا ءبىلدىرۋ جيىنىن اشادى ءارى ”جاڭ دىشان جولداستان ۇيرەنۋ“ قارارىن شىعارادى. 1954 - جىلى 10 - ايدا كوممۋنيستىك جاستار وداعى حاربين قالالىق كوميتەتى جاڭ دىشانعا ”ۇلگىلى كوممۋنيستىك جاستار وداعى مۇشەسى“ اتاعىن بەرەدى، حاربين قالالىق حالىق ۇكىمەتى جاڭ دىشاندى ”توڭكەرىستىك قۇربان“ دەپ تانيدى.

حاربين قالالىق قوعام حاۋىپسىزدىگى مەكەمەسى قۇرىلعاننان قازىرگە دەيىن نەشە جۇزدەگەن حالىق ساقشىسى قۇربان بولدى، ولار ءوز ومىرلەرى ارقىلى قوعام اماندىعىن قورعادى. ءار جىلى چيڭمىڭ كەزىندە، قۇربانداردى ەسكە الۋ كۇنىندە حاربين قالالىق قوعام حاۋىپسىزدىگى مەكەمەسى قۇرباندارىن ەسكە الۋ، قابىر سىپىرۋ قيمىلىن ۇيىمداستىرىپ وتكىزەدى، ءار دارەجەلى قوعام حاۋىپسىزدىگى ورگاندارى دا وزدىكتەرىنەن ءتۇرلى ەسكە الۋ، قابىر سىپىرۋ قيمىلدارىن ۇيىمداستىرىپ، وتكىزەدى.

قۇربانداردىڭ مۇراتى، سونداي - اق توڭكەرىستىك ءداستۇر كەيىنگىلەرگە تەرەڭ اسەر ەتىپ كەلەدى. قىزمەتتىك تالابىنان شىعۋ، ۇلەس قوسۋعا پەيىل بولۋ، اسقاق كۇرەس جىگەرىمەن جانە تاسقىنداعان قىزمەت ىنتاسىمەن قىلمىستىق ىستەرگە سوققى بەرۋ جانە بۇقاراعا قىزمەت وتەۋ قابىلەتىن، ورەسىن ۇزدىكسىز جوعارىلاتۋ حاربين قالالىق قوعام حاۋىپسىزدىگى كادىر - ساقشىلارىنىڭ ورتاق نىساناسىنا اينالعان.

حۋاڭ زومەي: بەيبىتشىلىك ءىسى جولىندا داڭقپەن قۇربان بولدى

حۋاڭ زومەيدىڭ سۋرەتى.
□ شينحۋا اگەنتتىگى تاراتقان.

شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 7 - ايدىڭ 20 - كۇنى گۋاڭجوۋدان بەرگەن حابارى (ءتىلشى دىڭ يۋە). سوعىس جىلدارى جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرىپ، اپاتتان قۇتقارىپ، دۇنيە اۋمالى - توكپەلى بولعاندا حالقارالىق سەلبەستىككە ارالاستى، تىنىشتىق ورناعاندا قولىنا قالام الدى... بەيبىتشىلىك، تاۋەلسىزدىك جانە ەركىندىك ءىسى جولىندا حۋاڭ زومەي ءومىرىنىڭ ەڭ سوڭعى ساتىنە دەيىن كۇرەس جۇرگىزدى.

حۋاڭ زومەي، اتا مەكەنى گۋاڭدۇڭنىڭ پانيۋيى، 1916 - جىلى 2 - ايدا شياڭگاڭنىڭ شينجيە شاڭشۇيىندا دۇنيەگە كەلگەن، 1935 - جىلى 7 - ايدا ورتا مەكتەپتى شياڭگاڭ حۋاڭرىن مەكتەبىنەن بىتىرەدى. 1936 - جىلى 1 - ايدا شياڭگاڭ ۇلى بريتانيا ۇكىمەتىنىڭ جازۋ - سىزۋ قىزمەتكەرلىگىنە ەمتيحان بەرىپ، ۋانزاي ۇكىمەت رايونىنىڭ جۇك قامباسىنا قىزمەتكە بولىنەدى. وسى بارىستا شياڭگاڭ ”اشۋلى تولقىن“ كىتاپ وقۋ قوعامىنا قاتىناسادى ءارى العاباسارلار توبىمەن جاقىنداسا باستايدى. كەيىن العاباسار قيمىلعا قاتىناسقاندىعى سەبەپتى شياڭگاڭ ۇلى بريتانيا ۇكىمەتى جاعىنان تۇتقىندالىپ، اراشاعا تۇسۋمەن بوساتىلادى.

بۇكىل ەل كولەمىندە جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى سوعىس بۇرق ەتە تۇسكەننەن كەيىن، حۋاڭ زومەي شياڭگاڭدىق باۋىرلاستاردىڭ جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرۋ، وتاندى ءسۇيۋ، قۇرىپ - جوعالۋدان قۇتقارۋ قيمىلىنا جانە جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ جاسىرىن ۇيىمىنىڭ باسشىلىعىنداعى كىتاپ وقۋ قوعامىنا بەلسەنە قاتىناسىپ، جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرىپ، وتاندى قۇتقارۋ يدەياسىن ۇگىتتەيدى. 1941 - جىلى 6 - ايدا حۋاڭ زومەي شياڭگاڭدا جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنا مۇشە بولادى.

تىنىق مۇحيت سوعىسى بۇرق ەتە تۇسكەننەن كەيىن، 1942 - جىلى 1 - ايدا حۋاڭ زومەي گۋاڭدۇڭ حالقىنىڭ جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى پارتيزاندار اترەتىنىڭ دۇڭجياڭ زوڭدۇيىنە قاتىناسادى. شياڭگاڭدى جاۋ باسىپ العاننان كەيىن، دۇڭجياڭ زوڭدۇيى جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتىنىڭ نۇسقاۋى بويىنشا، شياڭگاڭداعى پارتيا ۇيىمىمەن بىرگە شياڭگاڭدا قيىن جاعدايدا قالعان وتانشىل دەموكراتتاردى، مادەنيەت قايراتكەرلەرىن جانە وداقتاس ەلدەردىڭ قىزمەتكەرلەرىن قۇتقارادى.

1942 - جىلى 3 - ايدا دۇڭجياڭ زوڭدۇيى گاڭجيۋ ۇلكەن اترەتى حالىقارالىق قىزمەت گرۋپپاسىن قۇرادى، حۋاڭ زومەي گرۋپپا باستىعى بولادى، وداقتاس ارميانىڭ قىزمەتكەرلەرىن قۇتقارۋ، وداقتاس ارمياعا ءوزارا مالىمەت اۋىستىرۋ سياقتى جاقتاردا ەلەۋلى ەڭبەك كورسەتەدى.

1943 - جىلى 4 - ايدا حۋاڭ زومەي گاڭجيۋ ۇلكەن اترەتى سايىاسي جاتتىعۋ بولىمىنىڭ حالىقارالىق بىرلىكساپقا جاۋاپتى باسقارۋشىسى بولادى، كەيىن جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى گۋاڭدۇڭ ولكەلىك ۋاقىتشا كوميتەتى راديو ستانسياسىنىڭ جاۋاپتىسى، گاڭجيۋ ۇلكەن اترەتى جاڭا اسكەرلەر جانە نەگىزگى ساتى كادرلار كۇرسىنىڭ سايىاسي تاربيەشىسى، گاڭجيۋ ۇلكەن اترەتى سايىاسي جاتتىعۋ ءبولىمى ليان - دۇيىنىڭ ۇيىمداستىرۋعا جاۋاپتى باسقارۋشىسى، گاڭجيۋ ۇلكەن اترەتى نەگىزگى كۇش ورتا اترەتىنىڭ جەتەكشىسى سياقتى مىندەتتەردى ۇستىنە الادى. 1944 - جىلى قىستا امەريكا ارمياسىنىڭ ۇسىنىسىمەن، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتىنىڭ ماقۇلداۋىمەن، دۇڭجياڭ زوڭدۇيى امەريكا ارمياسىمەن مالىمەت سەلبەستىگىن جاسايدى. حۋاڭ زومەي دۇڭجياڭ زوڭدۇيى بايلانىس باسقارماسىنىڭ باس اۋدارماشىسى جانە بايلانىسشىسى بولادى.

جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىن، پارتيا ۇيىمىنىڭ تالابى بويىنشا حۋاڭ زومەي شياڭگاڭعا قايتىپ كەلىپ، دۇڭجياڭ زوڭدۇيىنىڭ شياڭگاڭدا تۇراتىن ءىس باسقارماسىنىڭ دايىندىق جۇمىستارىنا كىرىسەدى، كەيىن ءىس باسقارماسىنىڭ مەڭگەرۋشىسى بولادى. 1947 - جىلى 2 - ايدا سوعىس كەزىندە وداقتاس ارميامەن سەلبەستىك ورناتىپ جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى سوعىستا ەڭبەك كورسەتكەندىگى سەبەپتى، حۋاڭ زومەي ۇلى بريتانيانىڭ پاتشاسى گەورگي VI نىڭ ۇسىنىسىمەن لوندونعا بارىپ جەڭىس ۇلكەن شەرۋىنە قاتىناسادى ءارى وردەن الادى، سول جىلى 6 - ايدا شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ لوندوندا تۇراتىن بولىمشەسىنىڭ باستىعى بولادى.

جاڭا جۇڭگو قۇرىلعاننان كەيىن، حۋاڭ زومەي ىلگەرىندى - كەيىندى شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ شياڭگاڭ بولىمشەسىنىڭ باستىعى، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى شياڭگاڭ قىزمەت كوميتەتىنىڭ جاۋاپتىسى جانە جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى شياڭگاڭ قىزمەتى گرۋپپاسىنىڭ باستىعى بولادى.

1955 - جىلى 4 - ايدا حۋاڭ زومەي جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىمەن بىرگە يندونەزياعا بارىپ ازيا - افريكا كەڭەسىنە تىلشىلىك ىستەيدى. 4 - ايدىڭ 11 - كۇنى حۋاڭ زومەي قاتارلىلار وتىرعان ”كاشمير حانشا اتتى“ ۇشاق جاۋلاردىڭ بۇلدىرۋىنە ۇشىراعاندىقتان، سولتۇستىك ساباح وبلىسىنداعى ساراۋاكتىڭ ماڭىندا تەڭىز ايدىنى كەڭىستىگىندە قوپارىلىس جاساپ، ورتەنىپ، تەڭىزگە قۇلاپ تۇسەدى. ۇشاقتاعى جۇڭگونىڭ جانە ۆيەتنامنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىندەگى قىزمەتكەرلەر جانە ولارمەن بىرگە كەلە جاتقان جۇڭگولىق، شەتەلدىك تىلشىلەردەن بولىپ جيىنى 11 ادام تۇگەل قازا بولادى.

بۇگىنگى كۇنى بەيجيڭ باباۋشان توڭكەرىستىك قابىرستانىندا ءمىناداي ءبىر ەسكەرتكىش تۇرعىزىلعان، ەسكەرتكىشتىڭ بەتىنە جوۋ ىنلايدىڭ ءوز قولىمەن جازعان ارناۋ ءسوزى بار، ارتقى جاق بەتىندە حۋاڭ زومەيدى قامتىعان 11 قۇرباننىڭ تانىستىرۋى مەن ەسكەرتكىش جازۋى بار، ەسكەرتكىش جازۋىنا بىلاي دەپ جازىلعان: ”بەيبىتشىلىك، تاۋەلسىزدىك جانە ەركىندىك ءىسى جولىندا داڭقپەن قۇربان بولعان قۇرباندار ماڭگى جاسايدى!“.

مەكەن - جايىمىز: ۇرىمجى قالاسى ياڭىجياڭ جولى 1 - ءنومىرلى اۋلا، پوچتا ءنومىرى: 830051، فاكس: 5593305 ايلىق باعاسى 19 يۋان، جىلدىق باعاسى 228 يۋان